

ЕКОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В ЦІЛЯХ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ.

Нічітайлова Н.С.

Одеській національний університет ім. І.І. Мечникова

Сталий розвиток, що поєднує економічне зростання і гармонійні стосунки довкілля і суспільства, є центральним моментом в сучасному підході до управління природокористуванням. При цьому рівновага економічних і природоохоронних інтересів має бути досягнута на рівні конкретного природокористувача – підприємства.

Різним аспектам еколого-економічного аналізу виробництв присвячені багаточисельні роботи як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Перші з цих досліджень можна віднести на початок 70-х років, коли еколого-економічні проблеми в цілому почали найінтенсивніше досліджуватися в СРСР і за кордоном, а найбільших масштабів такі дослідження досягли лише останнім часом. Такі дослідження проводилися Т.А. Акимової, В.с. Арсеновим, А.А. Голубом, К.Г. Гофманом, Е.І. Панфіловим, Н.В. Пахомовою, Е.В. Рюміной, Г.П. Серовим, Е.Б. Струкової, Т.С. Хачатуровим, В.А. Харченко, В.В. Хаськимим, і ін. Серед багаточисельних зарубіжних розробок слід зазначити дослідження Wiecek H., Kottmann H., Loew T., Clausen J., Hawken P., Steinle C. і ін.

Аналіз публікацій в досліджуваній області дозволяє зробити висновок про те, що в даний час робляться лише перші, неусвідомлені для більшості керівників спроби комплексного еколого-економічного аналізу і діагностики підприємств. У випадку впровадження і використання системи екологічного контролінга має місце аналіз всіх сфер діяльності підприємства з точки зору дії на довкілля, вивчення комплексу характеристик з метою діагностики і прогнозу, підготовка рекомендацій по оптимізації природокористування. Саме цей сенс і повинен вкладатися в сучасне поняття екологічного контролінга, тобто дослідження саме комплексу взаємопов'язаних характеристик різних сфер функціонування виробництва. Проте такий підхід застосовувався до теперішнього часу досить рідко і набуває все більшого поширення лише останніми роками у зв'язку з потребою в оптимізації природокористування і екологізації виробництв. У числі особливостей стратегічного екологічного контролінга слід виділити наступні: – розрахунок і аналіз екологічних витрат і результатів діяльності підприємства в довгостроковій перспективі; – угруповання витрат і результатів по сегментах діяльності підприємства; – знаходження стратегічних, вузьких місць по сегментах діяльності і чинниках виробництва за ряд попередніх років; – прогнозування показників прибутку, рентабельності, віддачі на капітал, урахування витрат на виробництво принципово нових виробів, реалізацію інвестиційних проектів, охорону довкілля; – аналіз впливу розвитку підприємства на екологічний стан регіонів.

Діагностика фірм з еколого-економічних позицій стає необхідним інструментом, що дозволяє на основі наявних даних аналізувати характер їх діяльності і приймати обґрунтовані рішення по управлінню якістю довкілля. У той же час, в більшості сучасних досліджень, що зачіпають економічні і екологічні, природоохоронні сфери діяльності підприємств, ці аспекти розглядаються ізольовано від інших сфер діяльності, або із значними обмеженнями. На практиці найбільш поширені різні нормативи витрат на проведення природоохоронних заходів, і господарський суб'єкт стикається з необхідністю обґрунтування запланованих витрат, лише виходячи за ці рамки. Реальні ж витрати, як показує практика, можуть бути у декілька разів більше або у декілька разів менше (залежно від конкретної ситуації), ніж загальноприйняті норми.

Отже в практиці аналізу діяльності підприємств всі аспекти їх функціонування необхідно розглядати в сукупності, у взаємозв'язку; лише це дозволяє виявити причини екологічно значимих проблем, їх можливі наслідки і варіанти рішень для підприємства як цілісної системи.

Виходячи з вищевикладеного можна зробити наступні висновки. Еколого-економічний аналіз виробництв є найважливішою складовою частиною системи управління природокористуванням на макро- і мікрорівнях. Здійснення такого аналізу необхідне на всіх етапах діяльності підприємства – від інноваційного задуму до припинення функціонування підприємства. Мета побудови системи екологічного контролінга у формуванні інформаційної основи для ухвалення рішень в області управління природокористуванням, орієнтованих на вдосконалення еколого-економічних характеристик виробництва і підвищення ефективності природокористування.

Таким чином найважливіше практичне значення створення і ефективного функціонування системи екологічного контролінга на підприємстві полягає в повнішому використанні інформації при діагностиці стану підприємств, а також використанні результатів комплексного аналізу системи екологічних показників при здійсненні екологічного супроводу господарської діяльності в цілях управління природокористуванням.

1. Контроллинг в бизнесе: методологические и практические основы построения контроллинга в организациях /А.М. Карминский, Н.И. Оленев, А.Г. Примак, С.Г. Фалько. – М.: «Финансы и статистика», 2006 г., с. 256
2. Дайле А. «Практика контроллинга». – М.: «Финансы и статистика», 2001 г., с. 353
3. Хан Д. «Планирование и контроль: концепция контроллинга: Пер. с нем.» – М.: «Финансы и статистика», 2007 г., с. 351